

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Voormalige klompenmakerij De Kimpe in Kruibeke

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Voormalige klompenmakerij De Kimpe, Kruibeke (Bazel), Daalstraat 91 –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/46013/112.1

Helena Duchêne

1/10/2018

Omslagfoto: Onroerend Erfgoed 10 juli 2017 (boven) – mei 1979 (onder)

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Historische betekenis van klompenmakerijen in het Waasland	4
1.2.2.	Productieproces	6
1.2.3.	Historiek klompenmakerij De Kimpe	7
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	9
1.3.1.	Ruimtelijke context	9
1.3.2.	Toegang en zone voor houtopslag	10
1.3.3.	Woonhuis, voormalige klompenmakerswoning	11
1.3.4.	Blokstal en rookoven	11
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	13
2.	Evaluerend gedeelte	13
2.1.	Evaluatie	13
2.2.	Klompencultuur als immaterieel erfgoed.....	15
2.3.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	16
2.4.	Motivering van het type bescherming.....	17
2.5.	Motivering van de afbakening van de bescherming	17
2.6.	Juridische toestand	18
2.6.1.	Onroerend Erfgoed:	18
2.6.2.	Ruimtelijke Ordening:	18
3.	Beheersvisie	18
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	18
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	19
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	19
4.	Bronnen	19
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	21
5.1.	Omgevingsplan	21
5.2.	Fotobijlage	21
5.3.	Documentatie	21

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Minister Geert Bourgeois heeft in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2014-2019 expliciet opgenomen dat er ruimte wordt voorzien voor de behandeling van ad hoc beschermingsvragen.

Naar aanleiding van een beschermingsaanvraag ingediend door derden voor de voormalige klompenmakerij Van Moere in Beveren, plaatste minister Bourgeois het onderzoek naar de erfgoedwaarden en de uitwerking van een dossier voor de klompenmakerijen op de beschermingskalender 2016-2017. Dit onderzoek resulteerde in de voordracht tot bescherming als monument van de voormalige klompenmakerij Van Moere. Tijdens dit onderzoek werd ook de uitzonderlijk bewaarde voormalige klompenmakerij van de familie De Kimpe in Kruikeke als beschermingswaardig geëvalueerd, wat uitmondde in voorliggend beschermingsdossier.

1.1. Situering

De voor bescherming voorgedragen klompenmakerij betreft de voormalige klompenmakerij De Kimpe in de Daalstraat 91, gelegen op het grondgebied van Kruikeke (Bazel). Samen met de voormalige klompenmakerij Van Moere in Beveren is het een uitzonderlijk bewaarde site in niet-museale context in Vlaanderen.

De voormalige klompenmakerij De Kimpe bevindt zich in Bazel, deelgemeente van de gemeente Kruikeke. De site situeert zich ten westen van het dorpscentrum van Bazel en de hoofdbaan, de Nieuwe Baan en de Rupelmondsestraat, die de dorpskern doorkruist. De Daalstraat is een lange kronkelende straat, die reeds bestond op het einde van de 18de eeuw, confer de Ferrariskaart van 1771-1778 en waarvan de straatnaam 'Daelstraat' reeds voorkomt op het Primitief Plan van 1830-1833 en de Poppkaart van circa 1860. Het straatdeel waar de vroegere klompenmakerij ligt, wordt op dezelfde kaarten gesitueerd tussen 'Wijnackershoek' (noorden) en 'Molenkouter' (zuiden).

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Historische betekenis van klompenmakerijen in het Waasland¹

Reeds vanaf de late middeleeuwen werden overal in Europa klompen als schoeisel voor de armen en de grote landbouwbevolking gemaakt, niettegenstaande de klomp volgens de overlevering in de 15de eeuw eerst als luxeproduct voor de rijke Spanjaarden was ontstaan. In de Nederlanden zou de klomp ontwikkeld zijn uit de "Patijn", een soort houten onderschoen, gedragen door de burgerij en onder meer afgebeeld op Van Eycks schilderij "Arnolfini en zijn Vrouw (1434)".

De klompenmakerij was meestal een huisnijverheid en kleinschalige nevenactiviteit bij een landbouwwitbating en dienden als aanvulling op het inkomen uit de agrarische activiteiten. Het Land van Waas ontwikkelde zich op het einde van de 17de eeuw tot het centrum van de familiale klompennijverheid in Vlaanderen.

¹ S.N. s.d.: *VZW De Klomp. Het erfgoed van klompen. De Klinge* [online] <http://www.deklompdeklingevzw.be/> (geraadpleegd op 12 juli 2017).

COUTUER G. 1996: Een uitgestorven beroep: klompenmaker, *Triverius* XXVI/1, 39-45.

DE KEYZER E. 2015: Een geschiedenis van de Wase klompenmakerij, *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas* 118, 27-75.

DE SMET E. 1978: Gezien in het Heemkundig Museum te Eeklo. De Klompenmaker, *Ons Meetjesland* 11/1, 4-12.

VERACHTERT L. 2010: *Klompen en klonen, blokken en hollen. Klompenambacht in de Kempen*, Antwerpen.

De overwegend arme bevolking in het Waasland had nood aan waterbestendig, goedkoop en sterk schoeisel om te werken in de waterrijke polders en om zich te beschermen tegen de veelvoorkomende overstromingen. De aanwezigheid van populier en wilg, als grondstof, was een belangrijke bijkomende factor. De kleinschalige klompennijverheid was hoofdzakelijk een winteractiviteit. In de lente en zomer werkten de boeren en landarbeiders op het veld.

Tot het midden van de 19de eeuw was het arme Waasland hoofdzakelijk agrarisch gebied. De nijverheden beperkten zich tot olieslagerijen, zeepziederijen, brouwerijen en vlasnijverheid.

Door de verbetering van de mobiliteit en transportmogelijkheden vanaf 1850, bij gebrek aan andere grootschalige industrieën in de regio en omwille van de lage arbeiderslonen, schakelden meer en meer mensen over tot een klompenmakerij als hoofdberoep. Vanaf het midden van de 19de eeuw evolueerden veel klompenmakerijen tot een kleinschalig familiebedrijf met werklieden.

Eind 19de eeuw telde het Waasland bijna 700 klompenmakerijen, hoofdzakelijk verspreid over de gemeenten Beveren, Vrasene, Haasdonk, Bazel, Rupelmonde, Nieuwkerken, Sint-Gillis, De Klinge, De Clinge (Nederland) en Kapellebrug (Nederland).² De modellen, typologie, decoratieve afwerking en materiaal was streekgebonden en regionaal zeer verschillend.

Op veel kleinere schaal waren er ook klompenmakerscentra in de Antwerpse en Limburgse Kempen voor Vlaanderen en in Henegouwen en Namen voor Wallonië.

De klompenmakerij was de eerste bedrijfstak die buiten het Waasland een afzetmarkt vond. Voor een aantal gemeenten in het Waasland was de klompennijverheid zelfs de belangrijkste economische bedrijvigheid. Er werd geëxporteerd naar Nederland (voordat Nederland gekend was als het klompenland), de rest van Vlaanderen, Wallonië, Frankrijk en Duitsland.

Circa 1904 deden de eerste machinale klompenmakerijen hun intrede die concurreerden met de veelal kleinschalige ambachtelijke bedrijven.

De Eerste Wereldoorlog zorgde voor een tijdelijke heropleving van de handklompenijverheid. Dit leidde echter omstreeks 1921, na de oorlog, tot een overproductie en crisis. Lonen daalden drastisch en veel arbeiders/loontrekkers zagen zich genoodzaakt over te schakelen op andere bedrijfstakken.

Na de crisis, vanaf de jaren 1922, schakelden veel ambachtelijke klompenmakerijen over op machinale productie om concurrentieel te blijven ten opzichte van de machinaal vervaardigde goedkopere lederen schoen.

De exportmogelijkheden van de klompenmakerijen werden in de jaren 1930 door het protectionistisch beleid van Nederland aan banden gelegd. Om te ontsnappen aan de hoge invoerrechten voor klompen in Nederland, verplaatsten veel klompenmakers uit het Waasland hun bedrijven over de grens. Door dit beleid en de verhuisbeweging is Nederland veel meer dan Vlaanderen gekend als klompenland .

Circa 1931 telde het Waasland nog altijd het grootste aantal klompenmakersbedrijven van heel België. De Tweede Wereldoorlog zorgde voor een tijdelijke hoogconjunctuur.

Vanaf de jaren 1945-1948 nam de vraag naar klompen echter sterk af en sloten bijna alle ambachtelijke en arbeidsintensieve klompenmakerijen in België. De opkomst van

² MARIS A. 1976: *Bazel in Waas, Land, volk en kerk*, Bazel, 159-161. Volgens Maris waren er in Bazel omstreeks 1830 een 25tal blokstallen actief. In 1896 was dit aantal in Bazel opgelopen tot een 38tal geregistreerde blokstallen.

gummilaarzen (uit de Verenigde Staten) en modern schoeisel in synthetisch materiaal verdrongen de klompen van de markt.

Sporadisch bleven huisklomp makers, die eerder voor de lokale markt en op kleine schaal produceerden bestaan.

1.2.2. Productieproces

Het vervaardigen van klompen was vrij arbeidsintensief. Het productieproces doorliep in grote lijnen de volgende stappen.³

1. Het aangekochte gekapte wilgen- en/of populierenhout werd na levering bij de klompenmaker gedurende een zestal maanden te rusten gelegd. Het was gebruikelijk dat het hout met graszoden werd bedekt om uitdrogen te voorkomen. De klompenmakers hadden daartoe een soort stockagezone in openlucht. Bij de voormalige klompenmakerij Van Moere in de Pastoor Steenssensstraat te Beveren was dit op een strook parallel aan de straat voor de blokstal.

2. Na de rustperiode werd het hout voorbereid voor verdere bewerking. De stammen werden in schijven gezaagd of gekloven. Vervolgens werd op de doorsnede van een schijf, afhankelijk van de dikte van de stam, twee of drie bruikbare stukken met potlood aangeduid die werden uitgekapt.

3. Deze ruwe stukken werden daarna op een kapblok met een kapmes of bijl in de ruwe vorm van een klomp gehakt. Daarbij werd rekening gehouden met de maat en type van de klomp die men wilde vervaardigen (een heren-, dames- of kinderklompje).

4. De hiel, zool en de plaats van de voetopening bovenaan werden in de ruwe klomp ingekapt (zogenaamd 'verdistelen'). Daarvoor werd onder meer een 'distel', een soort kapmes of bijl, gebruikt.

5. Daarna werd de definitieve vorm van de klomp op een 'snijpaard' uitgesneden. De hoeken van de houtblok werden afgerond en het overtollige hout werd weggesneden. De voetopening werd gemaakt door de klomp vast te zetten op het 'snijpaard' en met een 'goege/guts' het hout uit te halen of te 'putten'. Het gat werd vergroot met verschillende boren of messen om de juiste vorm van de voet eruit te halen.

6. Nadat de binnenkant afgewerkt was, ging men verder met de buitenkant van de klomp. Afhankelijk van het model werd de klomp soms eerst nog wat bijgesneden en de hiel bijkomend geprofileerd. De buitenkant werd gladgeschuurd waarna de klomp gedurende enkele weken te drogen werd gelegd op de droogzolder in de wind maar buiten het bereik van zon.

7. Tot slot werd de klomp geverfd en versierd, zogenaamd 'gebloemd'. Dit was vaak de taak van de vrouwen. Met siermessen of 'ritsen' werden allerhande tekeningen op de klomp aangebracht. De gebruikte decoratieve afwerking kon een soort handtekening of handelsmerk van een klompenmaker zijn. Een veel voorkomende kleur was okergeel.

8. Na het drogen werden de klompen afgewerkt met een kleurloze vernislaag.

³ DE SMET E. 1978: Gezien in het Heemkundig Museum te Eeklo. *De Klompenmaker, Ons Meetjesland* 11/1, 4-12.

9. Aan de binnenzijkant van de klomp werd een klein gaatje met een koppelmesje geboord om het koppelen van de klomp per paar mogelijk te maken en links/rechts aan te geven. Vervolgens werden de klompenparen met touw of ijzerdraad in bossen samengebonden om stockage en transport te vergemakkelijken. Een tros van 12 tot 13 paren was gebruikelijk.

1.2.3. Historiek klompenmakerij De Kimpe

De voormalige klompenmakerij De Kimpe situeert zich in de Daalstraat nabij de straatbocht en splitsing met de Hoogstraat en de landweg Kerkwegels.

De huidige gebouwen dateren uit het begin van de 20ste eeuw. De site klimt volgens cartografisch en kadastrononderzoek echter minstens op tot het laatste kwart van de 18de eeuw.

Op de **Ferrariskaart van 1771-1778** is er op het huidige perceel een loodrecht op de straat geplaatst volume opgetekend. Dit volume wordt ten noordwesten begrensd door een open veldkavel (moestuin?), nog een aantal kleinschalige losse bouwvolumes en ten noorden door een doorlopende bomenrij.⁴

Mogelijk stond het haakse gebouw op het einde van de 18de eeuw in relatie tot de voorloper van de boerderij ter hoogte van de splitsing Daalstraat en Kerkwegels waartoe heden de Heilige Annakapel behoort (Kerkwegels 44). Deze relatief grote wegkapel in neorenaissancestijl dateert van 1828 en was naar verluidt opgedragen aan de heilige Anna ter nagedachtenis van Maria-Anna De Graeve, echtgenote van de bouwheer.⁵

Omstreeks 1830-1833 is op het **Primitief Plan**, opgetekend door landmeter Vandernaillen, de configuratie van de belendende 18de-eeuwse boerderijsite gewijzigd en de Heilige Annakapel van 1828 opgetrokken.⁶

Het haakse gebouw, met het primitief kadastrummer 293, ter hoogte van de latere klompenmakerij De Kimpe, was ten opzichte van de 18de-eeuwse situatie ongewijzigd gebleven. De bijhorende onbebouwde gronden ressorteren onder de nummers 292 en 291.

Het haakse gebouw ter hoogte van het kadastrummer 293 blijft volgens de **Atlas der Buurtwegen van 1843-1845**, de **Vandermaelenkaart van circa 1845** en de **Poppkaart van circa 1860** gedurende jaren in eenzelfde opstelling aanwezig.⁷

⁴ Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Ferraris, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).

⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Kapel Heilige Anna* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17607> (geraadpleegd op 11 september 2017).

PKM. 2014: *Veldkapel decor voor openluchtmis* [online], <https://www.hln.be/regio/kruibeke/veldkapel-decor-voor-openluchtmis~a77b8161/> (geraadpleegd op 11 september 2017).

⁶ Kadastrerarchief Oost-Vlaanderen, Primitief Plan, circa 1830-1833, door landmeter Vandernaillen.

⁷ Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Atlas der Buurtwegen, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).

Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Popp, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).

Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Vandermaelen, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).

De eerste kadastrale wijziging dateert van **1865-1866**, wanneer het haakse volume opgedeeld wordt in twee woonentiteiten en met de bijhorende kadastrale nummers 293A en 293B.⁸ De grootte van het gebouw blijft gelijk en de gronden onbebouwd.

In **1877** wordt vervolgens een tweede kadastrale verandering opgetekend. Het woonhuis wordt naar de straat toe een beetje uitgebreid. Deze voortuinstrook hoorde bij het naastliggende perceel waardoor deze bijbouw het nummer 292B krijgt. Na deze vergroting bestond het haakse volume dus uit drie delen.⁹

Volgens de gegevens uit het kadastrale Register 223 behoorde het haakse volume, kadastraal genoteerd als 'huis' (292B, 293A, 293B), de tuin (292A) en de bijhorende grond (291) omstreeks **1912** toe aan Pierre François Van Herck, een 'boutiquier' (winkelier) uit Sint-Niklaas. Bij akte van 12 februari 1912 verkocht hij het haakse volume en de tuin aan de weduwe van Joseph Clementine De Kimpe – Sannen, eveneens een winkelierster uit Sint-Niklaas. Deze liet het haakse volume afbreken en heropbouwen tot het huidige woonhuis aan de straat (292D) en een achterin gelegen ruraal gebouw (293C). De tuin vormde ze om tot boomgaard (292C).

Het grote perceel 'grond' (291) bleef in het bezit van Pierre François Van Herck en werd eveneens omgevormd tot boomgaard.¹⁰

De volgende wijziging vond plaats in **1917**, maar werd kadastraal opgetekend in 1918.¹¹ Weduwe Joseph Clementine De Kimpe – Sannen, winkelierster te Bazel, liet het ruraal gebouw van 1912 (293C) afbreken en volledig heropbouwen tot de huidige klompenmakerij (292F).

Gelijktijdig werd het woonhuis van 1912 (292C) een beetje vergroot, maar vooral kadastraal samengevoegd met het nieuw opgetrokken ruraal gebouw achter het woonhuis onder het kadastrale nummer 292F. De omliggende grond bleef in gebruik als boomgaard (292E).

In tegenstelling tot onder meer de klompenmakerij Van Moere te Beveren, wordt het in 1912 en 1917 opgerichte ruraal gebouw niet expliciet als 'blokstal' of 'atelier du sabotier' in het Register 223 geïdentificeerd.

Dankzij de mondelinge gegevens van de bewoners en laatste klompenmaker meegedeeld in 2012, is met zekerheid geweten dat het woonhuis in 1912 werd gebouwd en dat de klompenmakerij in 1917 door de familie van de heer De Kimpe werd opgericht.¹²

Dit wordt bovendien bevestigd door de typologie en de stijkenmerken van het woonhuis, de blokstal en de aanhorigheden.

De aanleg van boomgaarden op de aanpalende percelen vanaf 1912 is daarbij ook een zeer sterke indicatie dat de toenmalige eigenaars in een eigen houtvoorraad in functie van de klompenmakerij wilden voorzien.

De oprichting van klompenmakerij De Kimpe in 1917 paste volledig binnen de historische ontwikkeling in het Waasland en specifiek in Bazel, alwaar het klompenmakersambacht een sterke remonte kende tijdens de Eerste Wereldoorlog.¹³ Uit de studie van Erik De Keyzer blijkt bovendien dat er een sterke stijging was van het aantal opgestarte

⁸ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen Bazel, 1865-1866/14.

⁹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen Bazel, 1877/3.

¹⁰ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Register 223 Bazel, 1912; Mutatieschetsen Bazel, 1912/1.

¹¹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Register 223 Bazel, 1918; Mutatieschetsen Bazel, 1918/4

¹² Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

¹³ DE KEYZER E. 2015: Een geschiedenis van de Wase klompenmakerij, *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas* 118, 38-42.

klompenmakerijen vanaf 1912 tot en met 1921 in Bazel. Deze evolutie spoorde samen met het toenemende gebruik en kappen van (canada)bomen. Het aantal bedrijven bleef vrij stabiel tot en met de jaren 1930 en kende vervolgens een sterke terugval tussen 1931 en 1937.

Over de geschiedenis en de werking van de klompenmakerij De Kimpe vertelde de toenmalige eigenaar, de heer De Kimpe in 2012 dat het een familiaal ambachtelijk bedrijf was dat, ondanks het feit het geen grote machines had, aanzienlijke hoeveelheden klompen leverde voor de Belgische koolmijnen, voor de gemeente Sint-Gillis-Waas en voor diverse slachthuizen.

De te verwerken Canadabomen werden gestockeerd op het voorerf. De bijhorende rookoven (of rookhuisje) op het achtererf diende om de klompen te roken en ze zo bestendiger te maken en ze een donkere kleur te geven, die vervolgens verlucht konden worden met tekeningen en figuren. De heer De Kimpe vertelde voorts dat men bij voorkeur nat hout gebruikte om de klompen te roken.¹⁴

Het gebruik van rookovens of rookhuisjes kende een bloei vanaf de jaren 1912 en bood klompenmakers de mogelijkheid om een eigen decoratief ontwerp en type te ontwikkelen waarmee ze zich konden onderscheiden van andere bedrijven.¹⁵ De roet- en teerafzetting door de rook op de klompen beschermde het hout ook beter tegen het vocht. Het gebruik van rookovens was vooral een Waaslands fenomeen. In de andere Vlaamse en Waalse productiecentra kwam het nagenoeg niet voor.¹⁶ In de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed worden slechts vier rookovens gerepertorieerd, waarvan deze te Bazel de enige bewaarde is. Wat het uitzonderlijk karakter van dit klein erfgoed onderstreept.

Het klompenbedrijf De Kimpe bleef actief tot en met de jaren 1945-1946. Door de opkomst van de rubberlaarzen ging het ambacht verloren. Ook andere kleine klompenmakersbedrijfjes die in de Daalstraat gevestigd waren verdwenen volledig, vertelde de heer De Kimpe.¹⁷

De gebouwen bleven in de Daalstraat 91 bestaan. De heer De Kimpe beoefende het klompenmakersambacht na de officiële stopzetting van het bedrijf nog op kleine schaal voor eigen plezier en lokale behoefte.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Ruimtelijke context

De vroegere klompenmakerij De Kimpe bevindt zich in Bazel, deelgemeente van de gemeente Kruibeke.

De site situeert zich ten westen van het dorpscentrum van Bazel en de hoofdbaan, de Nieuwe Baan en de Rupelmondsestraat, die de dorpskern doorkruist.

De Daalstraat is een lange kronkelende straat, die iets voorbij de klompenmakerij overgaat in de Donkerstraat en afbuigt naar de Hoogstraat.

Volgens cartografische bronnen bestond het tracé van de Daalstraat reeds op het einde van de 18de eeuw. Op de Ferrariskaart van 1771-1778 is de straat gelegen in een landelijke omgeving met verspreide bebouwing langs het tracé.

¹⁴ Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

¹⁵ DE KEYZER E. 2015: Een geschiedenis van de Wase klompenmakerij, *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas* 118, 43.

¹⁶ NOUWEN R., FRENKEN L. 2006: Een klompenrookkot uit Vrasene (laatste kwart van de negentiende eeuw), *Van mensen en dingen* IV 2, 121-132.

¹⁷ Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

De straatnaam 'Daelstraat' komt voor op het Primitief Plan van 1830-1833 en de Poppkaart van circa 1860. Het straatdeel waar de vroegere klompenmakerij ligt, wordt op dezelfde kaarten gesitueerd tussen 'Wijnackershoek' (noorden) en 'Molenkouter' (zuiden). De betekenis van de straatnaam is niet met zekerheid gekend. Het toevoegsel '-daal' in plaatsnamen of toponiemen verwijst wel naar een 'beschutte plaats' of een lagergelegen deel. Soms is het ook geschreven als 'dal', 'del' en dergelijke. De schrijfwijze 'dael' gaat terug op een verouderde weergave van de lange a-klank.¹⁸

De Daalstraat behield tot op heden haar landelijk karakter met overwegend verspreide bebouwing. Traditioneel nam de densiteit toe vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw.

1.3.2. Toegang en zone voor houtopslag

Ten zuiden van en langsheen het woonhuis en de blokstal loopt er een verharde gekasseide oprit. Deze oprit wordt ten zuiden begrensd door een groene tuin aan de straat afgebakend door een ijzeren draad tussen betonnen palen, daarachter een open grasveld aan de rand beplant met coniferen, struikgewas en loofbomen. Volgens mondelinge bron deed deze zone vroeger dienst als houtstockageplaats.¹⁹ Een lindenboom (Tilia) ten einde van de oprit op het achtererf en nabij de rookoven, markeert de vroegere zone voor houtopslag. Voortgaande op de omvang en de mooi gevormde kruin werd deze boom wellicht bij de opstart van de klompenmakerij in het begin van de 20ste eeuw geplant en maakt ze deel uit van de oorspronkelijke erfbeplanting.

Dergelijke lindebomen werden traditioneel gebruikt als schermbeplanting of schaduwlinde. Het was gebruikelijk de bomen zuidwaarts van huizen aan te planten als zonwering. Bij de voormalige klompenmakerij De Kimpe zorgde de lindeboom voor beschutting ter hoogte van de blokstal, waardoor de onder de dakoverstek te drogen gestockeerde klompen niet aan overmatig zonlicht werden blootgesteld en tevens tegen regen en wind werden beschermd. Wellicht kon gelijktijdig de voorliggende houtstapelplaats deels tegen regen en zonlicht beschermd worden.

In Oost-Vlaanderen zijn ook een aantal voorbeelden bekend van bomen die specifiek als gensterboom bij een bakoven werden aangeplant. Een gensterboom diende om de oven tegen neerslag te beschutten maar vooral om met zijn dik bladerdek opvliegende gensters tegen te houden en te voorkomen dat een nabijgelegen huis of houtopslagplaats zou branden.²⁰ Bij de voormalige klompenmakerij De Kimpe werd teruggegrepen naar dit oud gebruik dat voornamelijk bij landbouwbedrijven voorkwam.

Voor zover bekend is de lindeboom fungerend als gensterboom bij de klompenmakerij De Kimpe de enige in situ bewaarde.

Naast de zon- of brandwerende functie werd een lindeboom traditioneel ook voor andere zaken gebruikt: het snoeihout diende om te stoken of als gerief- of constructiehout, jonge blaadjes fungeerden als loofvoeding en de bloesems trokken bijen aan. Veel vroeger

¹⁸ S.N. 2016: *-daal* [online] <https://nl.wikipedia.org/wiki/-daal> (geraadpleegd op 31 oktober 2017).

¹⁹ Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

²⁰ Mondelinge gegevens verstrekt door Geert Van der Linden en Koen Smets, erfgoedonderzoekers bij het agentschap Onroerend Erfgoed, op 6 juni 2018.

Een voorbeeld van een gensterboom vindt men bij de hoeve 't Miergoed in De Pinte: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Gekandelaarde schermlynde bij bakoven* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/132782> (geraadpleegd op 6 juni 2018).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Twee welkomstlinden* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/133005> (geraadpleegd op 6 juni 2018). De fiche over deze twee welkomstlinden in Bornem geeft duiding over de magische betekenis en de functie als schermbeplanting.

werd een lindeboom daarbij ook magische krachten toegedicht, waarbij men geloofde dat door de zuiverende werking van de bomen de bewoners op het erf beschermd werden van kwade invloeden.

Bij het plaatsbezoek in 2012 was de oprit afgesloten door een houten poort onder een houten constructie met pannen afdakje. Bij controle in de zomer van 2017 bleken dit hekken en poortconstructie niet meer aanwezig te zijn.

1.3.3. Woonhuis, voormalige klompenmakerswoning

Het bescheiden woonhuis met dubbelhuisopstand is parallel aan de straat gebouwd. Het in 1912 opgetrokken breedhuis telt één bouwlaag en drie traveeën onder een zadeldak bedekt met Vlaamse pannen. Qua typologie is dit woonhuis als een boerenarbeidershuis te classificeren.

Niettegenstaande het bescheiden volume is deze baksteenbouw voorzien van decoratief uitgevoerd metselwerk. De straatgevel is verrijkt met kleurrijke baksteenbanden in gele, lichtgrijze en beige toonaarden ter hoogte van de getoogde muuropeningen en het hoofdstel die de horizontaliteit en de vormgeving benadrukken. Deze licht getinte bakstenen, samen met het gebruik van de lichtgekleurde metselspecie, vormen een mooi contrast met de donkerrode en mogelijk handgevormde bakstenen.

De getoogde voordeur met eenvoudige houten deur (met getralied deurlijkje of deurspionnetje) en met structuurglas beglaasd bovenlicht, wordt aan weerskanten geflankeerd door een beluikt getoogd venster voorzien van een rolluik en sober houten guillotineraam. Boven de centraal geplaatste deur is er een merkwaardig met plankwerk opgevuld paneel waar zich vroeger wellicht een opschrift of huisnaam bevond.

Een bruin geschilderde geprofileerde houten dakgootbak lijnt het geveleinde af.

De vrijstaande zuidelijke zijgevel grenst aan de gekasseide oprit. De begane grond heeft een klein rond venstertje op manshoogte nabij de straathoek, dat de mogelijkheid bood om van binnenuit de straat, oprit en zone voor houtopslag in het oog te houden. Dit was een typisch element dat ook bij de klompenmakerswoning Van Moere in Beveren aanwezig is.

Daarnaast zijn er nog twee rechthoekige vensters.

De puntgeveltop heeft twee beluikte vensters, waarvan het linker met rondboogvorm het meest authentieke is. Een venster met dezelfde vormgeving is namelijk ook aangebracht in de noordelijke zijpuntgeveltop. De begane grond van de noordelijke zijgevel is door een aanbouw van het aanpalende huis (Daalstraat 93) aan het gezichtsveld onttrokken.

Ter hoogte van de oostelijk georiënteerde achtergevel lengt het pannen zadeldak uit en wordt het hoofdstel van de achtergevel deels verstopt door een dakoverstek op houten schoren. Via een lage aanbouw met jongere veranda staat het woonhuis in verbinding met de vroegere klompenmakerij.

Interieur. Het woonhuis kon niet bezocht worden.

1.3.4. Blokstal en rookoven

Blokstal

De losstaande blokstal van 1917 is haaks op de straat ingeplant, met de voorgevel naar het zuiden gericht vanwege de maximale lichtinval. Het betreft een zeer herkenbaar bakstenen ruraal gebouw van vijf traveeën onder een ver overkragend zadeldak bedekt met zwarte en rode Vlaamse pannen, op houten schoren. Het gebouw is functioneel ingericht met vroegere werkruimte op de begane grond en de tot in de daknok doorlopende droogzolder op de eerste verdieping.

Voortgaande op de vormgeving lijken de bakstenen handgevormd.

De blokstal is toegankelijk via een centraal geplaatste relatief brede houten opgeklampte deur in dito kader en met dito bovenlicht.²¹ Ten tijde van de inventarisatie door het agentschap Onroerend Erfgoed in 2012 was het bruingeschilderde houtwerk versierd met klompen en zelfs een klompendeurbel.

De gelijkvloerse verdieping wordt gemarkeerd door rechthoekige vensters met houten latei, waarvan de drie rechter vensters de herkenbare typologie van blokvensters hebben. De schuiframen boden de mogelijkheid om de ruimte snel te verluchten.

De zolderverdieping is boven de werkruimte deels opengewerkt en met houtwerk ingevuld. Deze droogzolder met kenmerkende verticale en horizontale schoepenbebording bedoeld om de klompen in te laten drogen, is beschermt voor zon en regen door het ver overkragend dak. Het gemetste linkerdeel van de bovenbouw is voorzien van een vierkant houten raam. De noordelijk georiënteerde achtergevel is zoals gebruikelijk blind. Ook de westelijke zijgevel die via een jongere veranda verbonden is met het woonhuis en de oostelijke zijgevel met lage uitbouw hebben geen vensteropeningen.

Interieur. De vroegere blokstal is inwendig opgedeeld in twee zones: een woonruimte links en werkruimte rechts.

Het linkergedeelte van de begane grond dat in verbinding staat met de jongere veranda en het woonhuis is naar verluidt na de stopzetting van de klompenmakerij omgevormd tot een deel van het woonhuis. De oorspronkelijke afmetingen, de dragende structuur met balklagen en de brede schouw tegen de westelijke zijgevel bleven daarbij wel behouden.

De vroegere werkruimte (rechts) beslaat één kamer die via een binnenwand van de ingang gescheiden is. De aankleding van het atelier is sober en functioneel en herbergt eveneens de oorspronkelijke balkenroostering, heden verstevigd door metalen liggers. De tegelvloer werd in de loop van de 20ste eeuw vernieuwd.

De open zolderverdieping is bereikbaar via een steile begin 20ste-eeuwse houten steektrap met trappaal en balustervormige spijlenleuning, geplaatst tegen de oostelijke zijgevel.

De zolderverdieping werd vroeger gebruikt als droogloods en als opslagruimte. Later werd de ruimte omgevormd tot berging. De zolder is opgedeeld in twee ruimtes en voorzien van een sobere begin 20ste-eeuwse spantenstructuur, naar verluidt in olmenhout. Een deel van de zuidzijde (erfzijde) is opengewerkt met het voor een klompenmakerij typische houten stijl- en regelwerk.

Het alaam en de machinerie zijn heden niet meer aanwezig.²²

Tegen de oostelijke zijgevel van de blokstal van 1917 werd op een later tijdstip een lager volume aangebouwd bedoeld als uitbreiding van de werkruimte in de blokstal. Deze sobere lagere aanbouw fungeerde als werkhuis. Het deels in houtbouw en deels in metselwerk opgetrokken gebouw, onder een overkragend mank zadeldak op schoren is heden bedekt met golfplaten. De vroegere openingen in de zuidgevel, aanvankelijk bestemd om de klompen te stapelen en te laten drogen zijn nog aanwezig, maar heden met doorzichtige kunststof afgedekt.

Interieur. Binnenin bleef de bakstenen vloer behouden. Tegen de oostelijke zijgevel van de blokstal is een handpomp bewaard.

²¹ Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

Volgens de heer De Kimpe, was de deur speciaal breder gemaakt dan gebruikelijk om het aanleveren van grondstoffen, materiaal, benodigdheden en de afgewerkte klompen toe te laten.

²² Mondelinge gegevens verstrekt door de huidige eigenaar, telefonisch op 6 december 2017. Het is niet bekend of het alaam en de machinerie bewaard is op een andere locatie of gedeponneerd werd in een museum.

Rookoven

Ten zuidoosten van het woonhuis en ten zuiden van de blokstal bleef op het achtererf uitzonderlijk een rookoven bewaard. Traditioneel werd deze constructie vanwege veiligheidsredenen op afstand van het woonhuis en het atelier gebouwd.

Het betreft een kleine baksteenbouw, met vierkant grondplan, onder een zadeldakje bedekt met Vlaamse pannen. Voortgaande op de vormgeving lijken de bakstenen van klein formaat handgevormd. Een smalle houten opgeklampte deur met oorspronkelijk hang- en sluitwerk, is aangebracht in de westelijk georiënteerde straatgevel.

De achter- en zijgevels zijn blind. Schietankers in de zijgevels.

Een lage bak tegen de zuidgevel vervangt de vroegere kleine gemetste constructie met dezelfde afmetingen, zoals nog te zien op de foto van 1979 en die naar alle waarschijnlijkheid de eigenlijke stookplaats of het verluchtungskanaal betrof.

Interieur. De smalle binnenruimte opgetrokken in een tweede laag van gesinterde baksteen wordt overwelfd door een gedrukt bakstenen tongewelf. Het metselwerk is door het vroegere gebruik nog steeds zwart geblakerd. In de nok hangen ijzeren staven, destijds bestemd om klompen aan vast te hangen om te kunnen roken.

Het gebouwtje wordt thans gebruikt als tuinberging.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 5 september 2012 (integraal) en 10 juli 2017 (van op de openbare weg). Een integraal plaatsbezoek voorzien op 13 december 2017 werd uiteindelijk niet meer door de eigenaars toegestaan.

De fysieke toestand is op bovenvermelde momenten fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Het goed beantwoordt nog steeds aan de beschrijving in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed.

Bij de visuele waarneming op 10 juli 2017 werden geen gebreken vastgesteld.

Behoudens verborgen gebreken, bevinden de gebouwen en de site zich in goede bouwfysische toestand.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie

Tot op heden werden in Vlaanderen nog geen klompenmakerijen of klompenmakersites als monument beschermd.

De als dorpsgezicht beschermde voormalige 18de-eeuwse tweegezinswoning te Nevele (Hansbeke), Kerkakkerstraat 1 (ID 35244) omvatte vroeger wel een ingebouwde klompenmakerij die thans volledig verbouwd is.²³

Een aantal verenigingen en musea bestuderen het klompenmakersambacht en hebben klompenmakerssalaam of materiaal in bezit (onder meer De Klomp (De Klinge), Laakdal, Heemkring 't Hoefijzer Rijmenam en andere). Deze gebruiksvoorwerpen zijn de facto

²³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Twee boerenarbeiderswoningen* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/35244> (geraadpleegd op 17 mei 2018).

roerend, opgesteld in museale context en hebben veelal hun oorspronkelijke context verloren. Daarom vallen ze buiten de bevoegdheid van het Onroerendergoeddecreet.

Voor zover bekend is er nog één klompenmakerij in Vlaanderen actief. De machinale klompenmakerij Verreydt, aan de Pulse Steenweg 62 in 2280 Grobbendonk (provincie Antwerpen), gesticht rond de jaren 1920, is fabrikant en groothandel van klompen die onder meer produceren voor de Gilles de Binche uit Wallonië. De huidige gebouwen (werkhuis met woning) werden door stichter Gustaaf Verreydt opgetrokken circa 1951-1952. Het bedrijf is thans geautomatiseerd en heeft geautomatiseerde boormachines van Constant Philips in gebruik. Ze beschikken ook over machines die in de jaren 1986-2001 werden overgekocht van zes ateliers die hun activiteiten hadden stopgezet.²⁴

De machinale klompenmakerij Steenhoudt in de Klakvijverstraat in Geraardsbergen (Grimminge), gestart in 1914, zette eind 2011 de activiteiten stop.²⁵

De inboedel en werktuigen van de klompenmakerij werden naar verluidt verkocht aan een Waals klompenmakersbedrijf en aan het streekmuseum 't Aloam in Geraardsbergen (Viane).

In de Inventaris Bouwkundig Erfgoed zijn slechts 25 klompenmakerijen in Vlaanderen gerepertorieerd, waarvan 1 in de provincie Limburg en 24 in de provincie Oost-Vlaanderen.

Minstens 10 van de 25 klompenmakerijen zijn inmiddels gesloopt, een aantal bleven in verbouwde of fragmentaire toestand bewaard.

De enige Limburgse gerepertorieerde klompenmakerij in Hamont-Achel, Bosstraat 46-48 (ID 80002) is sterk verbouwd.²⁶

Van de 24 Oost-Vlaamse klompenmakerijen bevonden zich 19 blokstallen in het Land van Waas (voornamelijk Beveren, Kruibeke, Sint-Gillis-Waas), 2 in Nevele, 1 in Maldegem, 1 in Zele en 1 in Zottegem.

In 2012 stelde het agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek in naar de bewaarde klompenmakerijen in het Waasland. Op 5 september 2012 werden de toestand en de erfgoedwaarden van de onderstaande geïnventariseerde relicten, gelegen in Beveren en Kruibeke, ter plaatse onderzocht.

- Beveren (Beveren), Daalstraat 10 – gesloopt
- Beveren (Beveren), Daalstraat 21 en 24 – bewaard; binneninrichting verbouwd en herbestemd
- Beveren (Beveren), Gentseweg 71 – fragmentair bewaard
- Beveren (Beveren), Glazenleeuwstraat 62 – in 2015 gesloopt
- Beveren (Vrasene), Grote Kouterstraat 14 – gesloopt
- Beveren (Vrasene), Grote Kouterstraat 36 – gesloopt
- Beveren (Vrasene), Grote Kouterstraat 48 – gesloopt
- Beveren (Vrasene), Haagstraat 14 – gesloopt
- Beveren (Vrasene), Kerkstraat 5, 25, 37, 56 – drie items gesloopt – 1 fragmentair bewaard
- Beveren (Vrasene), Kouterstraat 95-99 – gesloopt
- Beveren (Beveren), Lindenlaan 147 – fragmentair bewaard
- Beveren (Beveren), O.-L.-Vrouwstraat 15 – bewaard; binneninrichting verbouwd

²⁴ S.N. 2018: *Klompen. Sabots. Verreydt* [online], <http://www.klompenverreydt.be/> (geraadpleegd op 18 januari 2018).

²⁵ LION J. 2011: *Klompenmakerij houdt er na bijna 100jaar mee op* [online], <http://www.nieuwsblad.be/cnt/r53jvn89> (geraadpleegd op 12 juli 2017).

²⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Klompenmakerij* [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/80002> (geraadpleegd op 17 mei 2018).

- Beveren (Beveren), Pastoor Steenssensstraat 112 – bewaard – authentiek en typologisch zeer herkenbaar
- Kruibeke (Bazel), Hoogstraat 34, 77 – 1 gesloopt en 1 fragmentair bewaard bij nieuwbouw 2010
- Kruibeke (Bazel), Daalstraat 91 – bewaard – authentiek en typologisch zeer herkenbaar

Op basis van dit onderzoek bleek dat er slechts twee van de geïnventariseerde klompenmakerijen hun authenticiteit en typologische herkenbaarheid in 2012 behouden hadden.

Na opname van het onderzoek naar de klompenmakerijen op de beschermingskalender werden de klompenmakerijen Van Moere in de Pastoor Steenssensstraat 112 in Beveren en de klompenmakerij De Kimpe in de Daalstraat 91 in Kruibeke opnieuw geëvalueerd en nog steeds als beschermingswaardig beschouwd.

Voor de klompenmakerij Van Moere in Beveren is de beschermingsprocedure inmiddels lopende.

2.2. Klompencultuur als immaterieel erfgoed²⁷

Minister van Cultuur Sven Gatz plaatste begin juli 2017 de klompencultuur samen met vier andere tradities op de lijst van de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed. Deze inventaris telt vijftig elementen en heeft tot doel betekenisvolle culturele tradities op te lijsten. Door de opname op de inventaris wordt de zichtbaarheid van en bekendheid over deze tradities vergroot en wordt het grote publiek aangespoord om er betrokken mee om te gaan. De kennis over deze tradities en organisaties die er zich mee bezig houden, worden onder meer via de website <http://www.immaterieelerfgoed.be/> naar buiten gebracht en aangezet om samen te werken aan behoud, (educatieve) ontsluiting en projectwerking.

Vanwege de hoge sociaal-culturele betekenis werd de klompencultuur aan de lijst toegevoegd. Deze waarde wordt als volgt geduid *'De klomp was niet weg te denken uit het dagelijkse leven van onze voorouders. De klompenmakerij beleefde een hoogtepunt in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw. Maakte men de klompen oorspronkelijk nog volledig met de hand, dan namen later gespecialiseerde machines het werk grotendeels over.'* De Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed duidt verder aan dat men heden klompen enkel kent van een ambachtenmarkt, een openluchtmuseum, folkloristische optochten of Nederland. Het belang van klompen voor onze voorouders ook in Vlaanderen wordt tegenwoordig vaak onderschat. De klompencultuur is ook meer dan folklore, het gaat wel degelijk om immaterieel erfgoed.

Er zijn ook steeds minder en minder mensen die klompen kennen of hebben gedragen. Ook het productieproces is niet meer gekend. Veel van de technische kennis is inmiddels verloren gegaan.

Wat de klompencultuur betreft focust de lijst immaterieel erfgoed samen met de erfgoedverenigingen vooral op het behoud van de gebruiken, de technieken en het alom. Tal van gebruiksvoorwerpen worden bewaard en ontsloten in museale context. Het bewaren van voormalige klompenmakerijen, de gebouwen, is niet in hun kerntaak.

De bescherming van bouwkundig patrimonium en meer specifiek van nog bewaarde en herkenbare klompenmakerijen op hun vroegere locatie levert een belangrijke bijdrage voor

²⁷ S.N. 2017: *Woonwagencultuur, klompencultuur, rederijderskamers, Godelieveprocessie en Pikkeling erkend als immaterieel erfgoed* [online] <http://www.immaterieelerfgoed.be/actueel/nieuws> (geraadpleegd op 12 juli 2017).

S.N. 2017: *Klompencultuur in Vlaanderen* [online] <http://www.immaterieelerfgoed.be/Detail/wat/335> (geraadpleegd op 12 juli 2017).

dit immaterieel erfgoed. Het is een versterking van de zichtbaarheid van de klompencultuur, een aanvulling van de context en draagt uitermate bij tot het in leven houden van deze oude traditie.

2.3. Evaluatie van de erfgoedwaarden

De voormalige klompenmakerij De Kimpe bezit een belangrijke historische en architecturale erfgoedwaarde. Dit uitzonderlijk in situ behouden erfgoedrelict versterkt bovendien de recente opname van de klompencultuur op de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed.

2.3.1. Historische waarde van het monument

De voormalige klompenmakerij De Kimpe is historisch betekenisvol als een zeldzame bewaarde materiële getuige van de klompencultuur in het Waasland. De site, gevormd door een woonhuis van 1912, een blokstal van 1917 en bijhorende rookoven en houtopslagplaats, is representatief voor een begin 20ste-eeuwse ambachtelijke huisklompenmakerij uit het Land van Waas alsook voor de ontwikkeling die deze bedrijfstak in die periode doormaakte.

Het Land van Waas ontwikkelde zich vanaf het einde van de 17de eeuw tot het centrum van de familiale klompennijverheid in Vlaanderen. Het klompenmakersambacht was overwegend een huisnijverheid en kleinschalige nevenactiviteit bij een landbouwwitbating. In het midden van de 19de eeuw evolueerde de klompenmakerij van bijberoep tot volwaardig hoofdberoep. Door de verbetering van de transportmogelijkheden, de aanwezigheid van olm en populier als grondstof, het gebrek aan grootschalige industrieën in de regio en vanwege van de lage arbeidslonen, ontstonden er in die periode honderden ambachtelijke familiebedrijven met bijhorende infrastructuur. Op het einde van de 19de eeuw waren de klompenmakerijen zelfs de eerste Wase bedrijfstak die in binnen- en buitenland een afzetmarkt vond. Na een tijdelijke terugval in het begin van de 20ste eeuw kende het ambacht een exponentiële groei tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De oprichting van de klompenmakerij De Kimpe in de klompenmakersstreek bij uitstek, kaderde volledig binnen deze tweede groeifase en geldt als een uitermate representatief en zeldzaam voorbeeld van de ontwikkeling die het ambacht doormaakte.

Vanaf de jaren 1922 veroorzaakten de doorgedreven mechanisering een daling van het aantal actieve bedrijven. Dit werd in de jaren 1930 nog versterkt door de verhuis naar Nederland van tal van de Waaslandse klompenmakers om te ontsnappen aan de door Nederland opgelegde hoge invoerrechten. De afgenomen vraag naar klompen en de concurrentie met goedkopere synthetische producten betekenden in de late jaren 1940 voor vele huisklompenmakerijen het definitieve einde. Het familiebedrijf De Kimpe werd ten gevolge van de gewijzigde economische context na de Tweede Wereldoorlog eveneens stopgezet. De site bleef evenwel bewaard en is daardoor één van de zeldzame aan het klompenmakersambacht gerelateerde in situ bewaarde sites. De recente aandacht voor de immateriële klompencultuur versterkt en onderbouwt de historische waarde van de materiële component van dit zeldzaam ruraal erfgoed.

2.3.2. Architecturale waarde van het monument

De voormalige klompenmakerij De Kimpe heeft in zijn totaliteit een architecturale waarde. Het behoud in situ van de blokstal, de traditioneel bijhorende zone voor houtopslag, de vroegere klompenmakerswoning en een rookoven als essentiële onderdelen van de klompenmakersinfrastructuur, maakt dit erfgoedrelict uitzonderlijk.

De bakstenen blokstal opgetrokken in 1917 is exemplarisch voor de evolutie die de klompenmakersarchitectuur doormaakte. Als vroeg 20ste-eeuwse constructie evolueerde de blokstal tot een stevigere, meer brandveilige baksteenbouw en betrof het geen houtbouw meer, maar qua voorkomen en typologie werd er teruggerepen naar de traditionele bouwwijze en zeer herkenbare vormgeving. Alle essentiële typologische kenmerken, zoals de toepassing van een laagbouw onder overkragend zadeldak op

schoren, met rechthoekige blokvensters in de zuidgerichte erfgevel en een zolderverdieping met droogzolder bleven behouden. De droogzolder, opengewerkt door middel van stijl- en regelwerk bedoeld om de klompen in open lucht te laten drogen, bleef een typerend en onmisbaar gebouwonderdeel en is ook bij de klompenmakerij van de familie De Kimpe duidelijk aanwezig en herkenbaar. Ook de binneninrichting van de vroeg 20ste-eeuwse blokstal beantwoordt aan het sober en functioneel karakter van dit ruraal erfgoed.

De aanwezigheid van de uitzonderlijk bewaarde rookoven op het achtererf bij de voormalige klompenmakerij De Kimpe verhoogt de representativiteit van de klompenmakerssite. Deze technische toepassing werd pas vanaf de jaren 1912 op ruimere schaal gebruikt en was overwegend een Waaslands fenomeen. Het rookprocédé bood de mogelijkheid om de klompen waterbestendiger te maken alsook om de klompen op een originele manier decoratief af te werken. Dergelijke rookovens zijn heden slechts uitzonderlijk en fragmentair bewaard, wat het Bazelse exemplaar bijzonder zeldzaam maakt.

De traditioneel bijhorende zone voor houtopslag situeert zich ten zuiden van het woonhuis en de vroegere blokstal. Deze zone wordt gemarkeerd door een gekasseide oprit en een lindenboom vlakbij de rookoven die teruggaat tot de oprichtingsperiode van de klompenmakerij. Deze lindeboom, geplaatst als zon- en regenwerende schermbeplanting en als zeldzaam bewaarde gensterboom, is representatief voor een oud agrarisch gebruik.

De vroegere klompenmakerswoning werd in 1912 parallel aan de straat gebouwd. Typologisch is het gebouw te identificeren als een boerenarbeidershuis, exemplarisch voor de rurale architectuur. Door de schaal, de volumewerking en het stilistisch representatief materiaalgebruik, is de vroegere klompenmakerswoning beeldbepalend voor en een belangrijk onderdeel van de vroegere klompenmakerssite. De woning typeert, markeert en buffert tegelijkertijd de naast- en achterliggende blokstal, rookoven en zone voor houtopslag. Het woonhuis staat in relatie tot het erf, door middel van het kijkgaatje waarmee men de stockageruimte in de gaten kon houden.

2.4. Motivering van het type bescherming

De voormalige klompenmakerij De Kimpe wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

- De als monument te beschermen delen omvatten de blokstal, het woonhuis, het gekasseide erf, de vroegere zone voor stockage van boomstammen en de rookoven, vanwege hun hoge ensemblewaarde, authenticiteit, historische en architecturale waarde.

2.5. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De afbakening is gebaseerd op de historische kadastrale begrenzing in relatie tot de herkenbaarheid en de erfgoedwaarden van de verschillende onderdelen van het erfgoedrelict.

Er is daarbij rekening gehouden met mogelijke toekomstige ontwikkelingen van het domein. Daarom wordt het volledige historische perceel (291B) niet integraal voor bescherming voorgesteld. De afbakening voor bescherming wordt beperkt tot het gekasseide erf met de historische gebouwen (woonhuis en blokstal met lagere aanbouw)

en de kenmerkende elementen (rookoven en zone voor stockage van bomen) van een vroegere klompenmakerij.

Wat het woonhuis betreft primeert de beeldwaarde, het gabarit, het volume, het buitenaanzicht, het materiaalgebruik, de bouwhoogte, de inplanting en de historische en architecturale relatie met de eigenlijke klompenmakersgebouwen.

Het voorliggende beschermingsvoorstel omvat:

- als monument
 - o het ensemble van het woonhuis aan de straatkant met achterliggende blokstal met inbegrip van de lagere aanbouw fungerend als werkhuis en het gekasseid erf
 - o de vroegere rookoven
 - o de zone voor stockage van boomstammen met lindenboom
- gelegen Kruibeke (Bazel), 2de afdeling, sectie A, 291B (deel), 292H.

Het voorliggende beschermingsvoorstel omvat niet:

- de jongere veranda tussen het woonhuis en de blokstal
- de losstaande jongere lagere volumes en serres in de tuin ten oosten en zuidoosten van de blokstal (met lagere aanbouw) en de rookoven. Deze jongere constructies hadden geen functie met betrekking tot het klompenmakersambacht.
- de weide op de rest van het perceel

2.6. Juridische toestand

2.6.1. Onroerend Erfgoed:

- Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.
- Opgenomen in de vastgestelde Inventaris Bouwkundig Erfgoed onder ID-nummer 17604 - <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/17604>

2.6.2. Ruimtelijke Ordening:

- Volgens gewestplan Sint-Niklaas – Lokeren, KB 07 november 1978, gelegen in woongebied met landelijk karakter (gebouwen) en agrarisch gebied (grond).

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Onuitgegeven bronnen

Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Primitief Plan, circa 1830-1833, door landmeter Vandernaillen.

Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Register 223 Bazel, 1912; 1918.

Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen Bazel, 1865-1866/14; 1877/3, 1912/1; 1918/4 .

Mondelinge gegevens verstrekt door de heer De Kimpe, zoon van de oprichter van de klompenmakerij De Kimpe, bij plaatsbezoek op 5 september 2012 door het agentschap Onroerend Erfgoed.

Mondelinge gegevens verstrekt door de huidige eigenaar, telefonisch op 6 december 2017.

Mondelinge gegevens verstrekt door Geert Van der Linden en Koen Smets, erfgoedonderzoekers bij het agentschap Onroerend Erfgoed, op 6 juni 2018.
Onroerend Erfgoed, inventarisarchief.

Uitgegeven bronnen

COUTUER G. 1996: Een uitgestorven beroep: klompenmaker, *Triverius* XXVI/1, 39-45.
DE KEYZER E. 2015: Een geschiedenis van de Wase klompenmakerij, *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas* 118, 27-75.
DE SMET E. 1978: Gezien in het Heemkundig Museum te Eeklo. De Klompenmaker, *Ons Meetjesland* 11/1, 4-12.
MARIS A. 1976: *Bazel in Waas, Land, volk en kerk*, Bazel.
NOUWEN R., FRENKEN L. 2006: Een klompenrookkot uit Vrasene (laatste kwart van de negentiende eeuw), *Van mensen en dingen* IV 2, 121-132.
VERACHTERT L. 2010: *Klompen en klonen, blokken en holen. Klompenambacht in de Kempen*, Antwerpen.

Websites

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Dorpswoning en klompenmakerij* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17163> (geraadpleegd op 12 juli 2017).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Kapel Heilige Anna* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17607> (geraadpleegd op 11 september 2017).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Klompenmakerij* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/80002> (geraadpleegd op 17 mei 2018).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Twee boerenarbeiderswoningen* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/35244> (geraadpleegd op 17 mei 2018).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Gekandelaarde schermlinde bij bakoven* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/132782> (geraadpleegd op 6 juni 2018).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Twee welkomstlinden* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/133005> (geraadpleegd op 6 juni 2018).
Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Atlas der Buurtwegen, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).
Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Ferraris, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).
Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Popp, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).
Geoportaal Onroerend Erfgoed, Historische Kaarten, Vandermaelen, *Daalstraat 91, Kruibeke* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd 12 juli 2017).
LION J. 2011: *Klompenmakerij houdt er na bijna 100jaar mee op* [online] <http://www.nieuwsblad.be/cnt/r53jvn89> (geraadpleegd op 12 juli 2017).
PKM. 2014: *Veldkapel decor voor openluchtmis* [online], <https://www.hln.be/regio/kruibeke/veldkapel-decor-voor-openluchtmis~a77b8161/> (geraadpleegd op 11 september 2017).
S.N. s.d.: *Dewez, kortweg. Hoe alles begon* [online] http://www.dewez.com/?page_id=51110 (geraadpleegd op 11 september 2017).
S.N. 2017: *Woonwagencultuur, klompencultuur, rederijerskamers, Godelieveprocessie en Pikkeling erkend als immaterieel erfgoed* [online] <http://www.immaterieelerfgoed.be/actueel/nieuws> (geraadpleegd op 12 juli 2017).
S.N. 2017: *Klompencultuur in Vlaanderen* [online] <http://www.immaterieelerfgoed.be/Detail/wat/335> (geraadpleegd op 12 juli 2017).
S.N. s.d.: *VZW De Klomp. Het erfgoed van klompen. De Klinge* [online] <http://www.deklompdeklingevzw.be/> (geraadpleegd op 12 juli 2017).

S.N. 2018: *Klompen. Sabots. Verreydt* [online] <http://www.klompenverreydt.be/> (geraadpleegd op 18 januari 2018).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.